

Бр. 20/49

СИЛ - 9

— у НОВОМЕ САДУ У СУБОТОУ 20. ЈАНУАРА 1890.

ГОД. XV.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 4.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извази за време бављења новоришине дружине у И. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечн.

НАШЕ ДРАМСКО ПРВЕНЧЕ.

(Паставак.)

Као што лебди младо момче око лепоте девојке, тако сам и ја исто око тога јунака у борби крвавој, у највећој крви највернији му пријатељ био. Штитом сам одбијао стреле од срца јунака; кад је он полетио, за њим је лудо продирао Мирко редове ненријатеља. Ако је у двору царском слава била, Мирко је покрај Вукашину стојећи само на његове ногледе назио „...

Срдари суде тако исто, не држе, да је Вукашин постао друки, кад га је Душан поставио за памесника. То велико одликовање тек понело га је тако, да је напустио дојаконији правац свој. — Како је млади Стевановић психолошки фино мотивирао промену у Вукашиновој нарави.

Царица Роксанда и срдари споразумели се и ишлазе, али ево Плакиде, „срдар некад а сад просијак“, чије је дворе некад Вукашин сналио и похарао. И он диже свој глас против Вукашина, и сви му обричу помоћ а царица му доведе кћер Милицу, за коју је држао да је погинула. Плакида приповеда своју жалосну судбу. а у то га згоди Арсојевићева стрела; он надисе и умре. У тај мах долети Марко Краљевић, сви посумњају на њега, као сина Вукашиновог, само Милица не. Марко јој приступи и заклиње се, да ће Плакиду осветити. Обоје се загрле: „У мени имаш верна свога, душо; у мени ћеш имати потпору и дику —“

Да не би публика била ипак у незнашу, ко је убио Плакиду, ставио је писац пре убиства опаску „(Прелази преко брега Арсојевић)“ — и ако нам у првом при-

зору вели, да ће Арсојевић поново покушати да убије Плакиду.

С Марковим доласком и с горњим речима његовим евришује се први чин. Он нам приказује карактере још у доста неизрјапом стању; тек на површини показују се међуријни и ситнији таласи. Но ипак су ти карактери јасно обележени, и и паѓовешћују нам, шта се може све од њих очекивати. Ми имамо дакле већ потпуну експозицију ситуације, карактера и одношаја. Свака особа обележена је, и свакој је делокруг за будућност ако иначе не, а оно бар маркиран.

Други чин почиње сабором. Српска властела искунила се у „народној соби“ и чека долазак Угљешев. Ненријатељство и мржња показују се јасно: с једне стране престола стоји Вукашин с браћом, с Гојком и с Угљешом, с друге остали срдари, као Алтоман, Богдан, Лазар, Мирко и други. Тако одељени говоре међу собом и изазивају се разним задиркиванием, док Угљеша не рече Вукашину: „Хајде да их једимо! Буди сад што можеш већма врук пријатељ! Алтомана и Жарка хвали, да су благородне крви; Мирка зови јунаком, а Богдана паметним, Лазара слаткоречивим, а Будину назови добро јутро! На друге и не гледај! Оно су главе, изјешће се живи, јер они мисле, ми мрзимо на њих.“ Вукашин употреби тај фини миг, те чини по ушутству Угљешином; срдари су као одобровољени. Али на скоро почињу нова и јаснија задиркивала. Мирко назива Вукашина зми-

јом; овај вели, да змија отровом убија. Мирко не мари да падне први, а Вукашин вели, да је живот сладак. На то примећује Богдан: „Онаме, који га је вредан!“

Вукашин: „Мој мудри старче, лако је теби тако говорити, јер си векове живио, а ми тек јуче настали. Ти си већ дошао докле си могао, а ми желимо јом даље.“

Жарко. „Ваљда не до краља?“

Вукашин. „За што не! И то може човек: људи носе круне!“

Алтоман. „Ал' лако пребију ногу, који тамо теже, јер на високо стоји.“

Вукашин. „Има људи, којима је то све играчка!“

Будин. „Можда теби, Вукашине?“

Вукашин. „А можда и мени! Од просјака Мрње дођох до деснота, а надежда никад не умире! Хе, хе, је л' тако, Алтомане?!"

Из те игре речима види се, како је Вукашин свестан својих врлиња и своје снаге. Душан му предаје царство, да управља њиме, док Урош не дорасте, — тешко је страспој и силовитој нарави ићи натраг; она би напред, све напред, и кад се приbere, она је — можда и нехотице — загазила у порок и грех.

У другом призору улази Урош у царском орнату; за њим иду многи срдари и Арсојевић, који на рукама носи знаке и обележја краљевскога достојанства. Вели

каши оптужују Вукашина, али Урош је тако уверен у пријатељство и оданост Вукашинову, да — баш као размажено дете — чисто испадне из своје питоме нарави, те се осече на великаше. Долази до крупних речи; по Урош је, овом приликом постојан: . . . „Шта се буните! Мислите, не видим ваша права лица кроз та наличја лажна? Видим на њима оне непријатеље мога Вукашина, који му — но доста! Сви су Немањићи веру награђивали; њихов сам потомак, показаћу свету, ко сам!“

И сад му уз згодне речи, предаје круну, мач и плашт: „Са мном си раван, а овима си господар!“

Властела се буни и с протестом оставља дворану. Урош загрли Вукашина и моли га, да га од сад зове сином, али уједно га и моли, да онима, колико може, буде брат. Те речи вређају Вукашина и он се на тренутак заборави: „Иди ти си права жена! Најбоље би било, да си где у манастиру, да ирашташ и да молиш за своје грехове!“ Али на брзо увиди, да се од страсти дао завести, те у даљем говору вели: „Остани код твоје младости! А кад ти се уздопадне царевати, ја ћу те онда слушати. А ти мене сада послушај као оца! С Богом остај, зову ме послови царевине!“ (Оде гордо.) (Наставиће се.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Златан паун“. Џаљива игра у 4 чина, од Фр. Шентане, превео Ј. Максимовић. Приказана први пут 16. јануара о. г.)

То је било „хеџа“, лакрије, трчкарања и стократног заплета на позорници! Блистање и преливање шале и досетака засенуле су и зубниле су чисто нас гледаоце, те од сијног смеја једва смо могли ићи за радњом. Радњом? Да, радњом, јер и ње је било ако и не у оном строгом смислу, који захтева драмска школа. Али се писцу то није ни хтело; њему је већма годило поскудати са јвог дела мемиу окорелих назора и онаквог га метнути на ноге, какво је

поникло и нарасло. Он је по свој прилици хтео да прикаже учинке и догађаје, који постају са малих узрока. И попито је хтео да изнесе у исти мах и живот, и то живот великоварошки, није могао друкче, него упlestи и такве ствари, које се не односе строго на главну тему.

Ако је драма слика правога живота, онда мора и одговарати својој суштини. Па као што се у животу не нижу око једног догађаја само оне ствари, које су с њим у свези; као год што се у животу једном човеку не дешава само оно, што је у свези с главном намером његовом, или са случајном ситуацијом, већ има и тма разних и разноврсних догађаја и случајева, које такође не стоје с главном темом у свези — е тако би

могло онда бити и на позорници. Да ли стоји то баш тако? Могу ли се на позорницу изнети и такви предмети, који су далеко ван домаџија главног предмета?

На сваки начин да би се могло, кад се не би то косило са суштином драмског дела.

Живот траје неколико година; главни или бар главни догађај у животу од узрока до учинка, од почетка до свршетка, може такође трајати неколико година или бар неколико дана. Нема сумње онда, да човек за то време проживи и друге ствари а не само ону главну. Код драме није тако. У драми, у радњи, која се пред нама развија, коју видимо, догађа се све за неколико сата, а и то је доба подељено на одељке. Па ако је и писцу слободно између два таква одељка прескочити не само дане већ и године; за време саме радње, у току таквог одељка, кад је завеса подигнута, мора се држати минута, који теку један за другим. Том приликом нема он времена изнети и оне догађаје, који са главним догађајем не стоје ни у каквој свези. Куд би га то одвело? Ко би му седео тако дugo? Ко би могао пратити догађај, кад би га споредно сти сваки час одвлачиле од њега?

Писац се може у једном случају можда извинити ако износи и споредности, а тај је случај, ако му је главни предмет тако танке крви, тако мршав, да њиме не може испунити једно вече. Али се сад пита, је ли морао писац баш такав предмет узети за обраду? Зар га је морао развући баш на четир чина? Зар му није дosta био и један чин?

Но има још један случај, у ком се писцу, ако и не дозвољава а оно бар извињује, што је мршав предмет обрадио и развукао на више чинова. А тај је случај, ако је писац пун духа и досетака, те је управо неисцрнив у изминљавају смешних ситуација и изрека, које све на публику утиче непосредно, те је пренесе преко оскудице у главном предмету. Таквом писцу ничу омањи заплети из пера; један заплет рађа други, једна ситуација другу, једна изрека другу. Па још кад се све то мање или више коси са гледиштима других особа у делу, кад се сукобе разни назори, темпераменти и карактери; кад се изрека или ситуација друкче схвата и тумачи, него је била намера — онда, да како, да ни комичности нема краја, а с њоме и не престаје добро расположење у публици.

А такав је писац Франа Шентан. Њему је стало у главном до тога, да публику занима и весели, да јој па леп и угодан начин прекрати неколико часова. И за цело да ће му та публика и бити захвална. Његова дела вразу се око једне тачке; не мора та бити баш тако важна, али је разне околности направе важном и против њеног првобитног значаја. Што се даље догађа

и развија, бива све на тој незнатној основи а стоји с њоме у свези — као што често бива у животу, где мали узроци стварају велике и разграпнате учинке, силне заплете, крича тумачења, будаласте несноразуме.

Кад би ме ко зачитао, да му опишем ток „Златног паука“, ја бих донао у приличну не-прилику. Ја само знам, да сам се сит наслеђао, врло добро провео, а за тим сам слатко вечерао и још слађе спавао.

А том расположењу мом, па и целе публике — као што мислим — није допринела само та шалива игра, већ и скроз складна представа. То је ишло све као навијено.

М С — ћ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Ред позоришних представа.) У краљевском српском народном позоришту у Београду приказани су а и приказаће се ови комади:

У четвртак 4. јануара: „Доктор Клаус“, комедија у 5 чинова, од Л. Аронжа.

У суботу 6. јануара: „Оптаџиліа“, драма у 5 чинова, написао Сарду.

У недељу 7. јануара: „Алтички цар“, чаробна игра у 3 чина, с певањем, од Рајмунда.

У суботу 13. јануара: „Париска сиропашња“, драма у 5 чинова, од Кризбара и Ниса.

У недељу 14. јануара: „Ђурђиј Бранковић“, историјска драма у 5. чинова, од К. Оберњика.

У четвртак 18. јануара: „Макбет“, трагедија у 5 чинова, од В. Шекспира.

У суботу 20. јануара: „Господске руке“, комедија у 3 чина, од Е. Лабиша и Е. Мартена. (Први пут.)

У недељу 21. јануара: „Богумили“, драма у 4. чина, с предигром, од М. П. Шапчанина.

Због инфлујенце (куњалице), од које болује неколико чланова народног позоришта, те се репертоар једва с натегом одржава, није се могла давати у очи дана св. Саве дечија представа. Да деца не би остала ове године без своје представе, управа ће позније у очи ког народног првника дати представу за децу из основних београдских школа.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕВУ.

(Ред позоришних представа.) У народном позоришту у Загребу одређен је био овај репертоар:

У среду 29. јануара: „Залика смрти“. Драма у 5 чинова, написао Н. А. Потјехин, с руског превео М. А.

У суботу 1. фебруара: „Слава“. Позоришна игра у 3 чина, написао Ђверистјери Ђерион превео Милан Грловић (Први пут.)

Издaje управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 4.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 20. ЈАНУАРА 1890.

Извори пут:

ШТОМФАЈЕВИ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, НАПИСАО Г. ЧИКИ, С МАЂАРСКОГ ПРЕВЕО МИЛАН А. ЈОВАНОВИЋ.
РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Акош Штомфаји, посланик земаљски	Лукић.
Берта Хетхарисијева, бароница	Д. Ружићка.
Агнеска Керестеш.	С. Вујићка.
Маргита, кћи јој	М. Марковићка.
Клара, удовица Берната Штомфаја, рођена Комлоши	Т. Лукићка.
Вилмош, син јој	Димитријевић.
Линоци, директор код катастра	Добриновић.
Варнава, син му	Миљковић.
Дионис Штомфаји, солгабијор	Стојчевић.
Ида, рођака му	С. Миљковићка.
Станица Штомфаја.	Ј. Добриновићка.
Казимир Штомфаји, горчило	Васиљевић.
Жигмонд Форо, адвокат породице Штомфајеве	Настасић.
Др. Желеси, краљевски саветник	Илић.
Др. Силкеји	Стевановић.
Селевери, новинар	Марковић.
Зенон Зобраји	Бакаловић.
Копороди	Делићи.
Варвајевица	С. Бакаловићка.
Чепчејевица	Д. Жанова.
Ђорђе, слуга код Акоша	Ивковић.
Др. Вираг	Живковић.

Први и други чин збива се у Пешти, а трећи на зеоском добру Акоша Штомфаја.

У недељу 21. јануара: „РАСПИКУЋА“. Чаробна позоришна игра у 5 чинова, с иевањем, написао Ф. Рајмунд, превео М. И. Стојановић, музика од Крајцера.
(Представа за народ с обаљеним ценама.)

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 са хата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.